

Роки	Первісна вартість, тис. грн	Річна сума амортизаційних відрахувань, тис. грн	Сума накопиченої амортизації, тис. грн	Залишкова вартість, тис. грн
1.				
2.				
3.				
4.				

Розв'язок: _____

Метод подвійного зменшення залишкової вартості.

При нарахуванні амортизації за допомогою цього методу ліквідаційна вартість основних засобів не враховується. Сума річних амортизаційних відрахувань визначається за формулою:

$$AB=2 \times Na \times Vz,$$

$$Na=100\%/Tk.v.,$$

де Na - норма амортизаційних відрахувань, %.

Роки	Первісна вартість, тис. грн	Річна сума амортизаційних відрахувань, тис. грн	Сума накопиченої амортизації, тис. грн	Залишкова вартість, тис. грн
1.				
2.				
3.				
4.				

Розв'язок: _____

Кумулятивний метод.

Цей метод амортизації ще називають методом списання вартості за сумою кількості років. Річна сума амортизації обчислюється за формулою:

$$AB = k \times (Vп - Vл),$$

де k – кумулятивний коефіцієнт, який обчислюється так:

$k = \frac{\text{кількість років, що залишається до кінця строку служби об'єкта}}{\text{сума років строку служби об'єкта}}$

Роки	Первісна вартість, тис. грн	Річна сума амортизаційних відрахувань, тис. грн	Сума накопиченої амортизації, тис. грн	Залишкова вартість, тис. грн
1.				
2.				
3.				
4.				

Висновки та пропозиції:

Студент повинен вміти: визначити показники, що характеризують ефективність використання та зношування основних засобів, вміти нарахувати суму амортизації.

Оцінка _____

Підпис _____

Практичне заняття 6

Тема: Оборотні засоби аграрних підприємств. Визначення ефективності використання оборотних засобів.

Мета: сформувати у студентів поняття про склад, класифікацію та джерела формування оборотних засобів, ознайомитися з методикою визначення показників ефективності використання оборотних засобів та методами розрахунку нормативів оборотних коштів.

Обладнання і матеріали: робочий зошит, лічильна техніка, конспект лекції.

Питання для обговорення:

1. Економічна суть оборотних засобів, їх склад і структура.
2. Оборотні кошти підприємства, їх класифікація, структура та джерела формування.
3. Нормовані і ненормовані оборотні засоби.
4. Система показників і методика визначення ефективності використання оборотних засобів.
5. Основні напрями поліпшення використання оборотних засобів.

Завдання 1.

Чиста вага деталі, виготовленої зі сталі 100 кг, норма витрати сталі 115 кг, випускається 5000 виробів у рік. Постачання сталі здійснюється один раз у квартал. Транспортний запас - три дні. Визначте розмір виробничого запасу і коефіцієнт використання сталі.

Методика виконання

Загальний норматив оборотних коштів у виробничих запасах складається з поточного (Зпот), страхового (Зстр) та транспортного (Зтр) запасу:

$$\text{Нез.} = \text{Зпот.} + \text{Зстр} + \text{Зтр}$$

Поточний запас визначається за формулою:

$$\text{Зпот.} = D \times T_{\text{пост.}},$$

де D – денна потреба визначеному виді матеріальних ресурсів;

$T_{\text{пост}}$ – період постачання даного матеріального ресурсу в днях;

$$D = M_o / 360, \text{ нат.од.},$$

де M_o – загальна потреба в даному виді ресурсів, нат. од.

$$M_o = N_i \times g,$$

де g і – маса заготовлі однієї деталі (Виробу) і - го виду;

N_1 – обсяг випуску продукції 1-го виду в натуральних одиницях;

t – кількість видів продукції, під час виробництва яких використовується даний вид матеріального ресурсу.

$$\text{Зстр} = 0,5 \times \text{Зпот}$$

$$\text{Зтр} = D \times \text{Здн},$$

де Здн – норма перебування запасів у вигляді транспортного запасу, днів.

Коефіцієнт використання окремих видів матеріалів обчислюється за формулою:

$$K_{\text{вм}} = N_i \times M_i / M_{\text{заг}},$$

де M_i - чиста вага одиниці готової продукції і-го виду;

$M_{\text{заг}}$ - загальні витрати матеріалу на випуск продукції за визначений період у фізичних одиницях.

Розв'язок: _____

Завдання 2.

Визначити норматив оборотних засобів у незавершеному виробництві, якщо протягом кварталу буде виготовлено 270 виробів, собівартість кожного з яких 420 грн. тривалість виробничого циклу - 4 дні. У перший день виробничого циклу витрачається 550 грн.

Методика виконання:

Норматив оборотних засобів у незавершеному виробництві (Ннзв) обчислюється за формулою:

$$Ннзв = Qд \times Tц \times Kнв$$

де Qд - середньоденний випуск товарної продукції за її собівартістю, грн;

Tц - тривалість циклу виготовлення продукції, днів;

Kнв - коефіцієнт наростання витрат у незавершеному виробництві.

$$Qд = Q / Дк$$

де Q - випуск продукції за собівартістю протягом певного періоду, грн;

Дк - кількість календарних днів у цьому періоді, дні.

$$Kнв = (Cо + 0,5Cп) / (Cо + Cп),$$

де Cо - одноразові витрати на початку виробничого циклу виготовлення продукції, грн;

Cп - поточні витрати на виготовлення продукції, грн (собівартість виготовлення виробу).

Розв'язок: _____

Завдання 3.

Визначити показники використання оборотних засобів (коефіцієнт оборотності, тривалість одного обороту, коефіцієнт завантаження оборотних засобів), якщо річний обсяг реалізованої підприємством продукції становила 4700 тис. грн, вартість середньорічного залишку оборотних засобів 470 тис. грн.

Методика виконання:

Коефіцієнт оборотності (Коб) характеризує кількість оборотів оборотних засобів за певний період, обчислюється за формулою:

$$\text{Коб} = \text{Рп} / \text{Ос},$$

де Рп - річний обсяг реалізованої продукції, грн.; Ос – середньорічний залишок оборотних коштів.

Коефіцієнт завантаження (Кз) величиною оберненою до коефіцієнта оборотності. Він показує, скільки оборотних засобів припадає на 1 грн. реалізованої продукції:

$$\text{Кз} = \text{Ос} / \text{Рп}$$

Тривалість обороту (Тоб) характеризує тривалість одного обороту оборотних засобів підприємства в днях і обчислюється:

$$\text{Тоб} = 360 / \text{Коб}$$

Розв'язок: _____

Завдання 4.

Випуск продукції за рік склав 100 тис. од., собівартість виробу - 160 грн., ціна виробу на 25% перевищує його собівартість Середньорічний залишок оборотних коштів - 1000 тис. грн. тривалість виробничого циклу виготовленню виробу - 7 днів, коефіцієнт наростання витрат у незавершеному виробництві - 1.

Визначити норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві, коефіцієнт оборотності, коефіцієнт завантаження, тривалість обороту.

Розв'язок: _____

Висновки та пропозиції:

Студент повинен вміти: розрахувати показники ефективності використання оборотних активів, нормативи оборотних коштів.

Оцінка _____

Підпис _____

Практичне заняття 7

Тема: Інвестиції аграрних підприємств. Визначення показників економічної ефективності інвестиції

Мета: сформувати у студентів поняття про інвестиції підприємства, їх види та характеристику, склад та структуру виробничих інвестицій, ознайомитися з методикою оцінювання економічної ефективності виробничих інвестицій.

Обладнання і матеріали: робочий зошит, лічильна техніка, конспект лекції.

Питання для обговорення:

1. Інвестиційна діяльність та інвестиції підприємства.
2. Види інвестицій, їх характеристики.
3. Виробничі інвестиції, їх склад та структура.
4. Розрахунок потреби у виробничих інвестиціях.
5. Джерела фінансування виробничих інвестицій.
6. Формування та оцінювання інвестиційної стратегії підприємства.
7. Оцінювання економічної ефективності виробничих інвестицій.
8. Основні чинники підвищення ефективності використання капіталовкладень підприємства.
9. Ризик в інвестиційній діяльності підприємства.
10. Капітальне будівництво як спосіб реалізації виробничих інвестицій підприємства.

Завдання 1.

Пропонується оцінити ефективність двох альтернативних інвестиційних проектів. Перший проект передбачає початкові інвестиції в обсязі 130 тис. грн, другий - 175 тис. грн.. Від реалізації першого проекту очікується отримання таких грошових потоків: 1 рік - 34 тис. грн, 2 рік - 65 тис. грн; 3 рік - 80 тис. грн; 4 рік - 48 тис. грн.

Від реалізації другого проекту протягом шести років очікується надходження сталих річних грошових потоків у розмірі 52 тис. грн.

Виходячи із ступеня ризику для обчислення грошових потоків від реалізації першого проекту застосовується дисконтна ставка в розмірі 10%, для другого проекту - 12%.

Визначити найефективніший проект на підставі показника чистої теперішньої вартості проекту, індексу дохідності та періоду окупності інвестицій.

Методика виконання

Чиста дисконтована (теперішня) вартість (ЧДВ) характеризує загальну абсолютну величину ефекту від реалізації інвестицій.

$$\text{ЧДВ} = \text{ТВ} - \text{ПІ}, \text{ТВ} = \sum_{t=1}^T \text{ГП}_t / (1 + r)^t$$

де ТВ - теперішня вартість майбутніх грошових потоків від інвестиційного проекту, грн;

ГП_t - грошовий потік, очікуваний у t-му році від реалізації проекту, грн;

r - норматив приведення різночасових витрат (ставка дисконту), %;

t - кількість років, що відділяють затрати і результати даного року від початку розрахункового;

T - загальний термін реалізації інвестиційного проекту, років;

ПІ - початкові інвестиції, грн.

Якщо чиста теперішня вартість проекту перевищує нуль, то проект має бути схвалений як прибутковий, якщо ж вона має від'ємне значення або дорівнює нулю - проект слід відхилити, оскільки його реалізація завдасть збитків або не принесе підприємству додаткового доходу на вкладений капітал.

Індекс прибутковості (Іп) порівнює теперішню вартість майбутніх грошових потоків з початковими інвестиціями.

$$\text{Іп} = \text{ТВ} / \text{ПІ}$$

Показник період окупності інвестицій (Т_{ок}) дає змогу визначити кількість років, за які будуть відшкодовані початкові інвестиції. Період окупності визначається як відношення початкових інвестицій до середньорічної величини дисконтованих грошових потоків.

$$\text{Ток} = \text{ПІ} / \text{ГП}_{\text{диск}}$$

де ГП_{диск} - середньорічна величина дисконтованих грошових потоків, грн.

$$\text{ГП}_{\text{диск}} = \text{ТВ} / T$$

де T - кількість років експлуатації об'єкта інвестування, протягом яких очікується надходження грошових потоків.

Розв'язок: _____

Завдання 2.

Розроблено три варіанти винаходу на технологію виробництва виробу. За даними таблиці 1 розрахувати найбільш ефективний варіант. $E_n=0,1$
Вихідні дані для розрахунків

Таблиця 1

Показник	Варіанти		
	1	2	3
Капітальні вкладення, тис. грн	22500	27600	19700
Витрати виробництва на 1 виріб, тис. грн	136	147	137
Річний обсяг виробництва, тис. грн	70	110	250

Методика виконання

Показником порівняльної ефективності капітальних вкладень є мінімум приведених витрат (Зприв.):

$$Z_{\text{прив}} = C_i + E_n \times K_i, \min$$

де C_i – собівартість річного випуску продукції по i -му варіанту капіталовкладень, грн;

K_i - капіталовкладення по i -му варіанту, грн.

E_n - нормативний коефіцієнт економічної ефективності

Той проект вважається найкращим з економічної точки зору, за якого сума приведених витрат є мінімальною.

Розв'язок: _____

Завдання 3.

Встановити доцільність інвестицій у будівництво нового заводу за показниками абсолютної ефективності, якщо відомо такі дані (таблиця 2).

Нормативний коефіцієнт $E_n=0,15$.

Таблиця 2

Показник	Числове значення
Обсяг випуску продукції в натуральних одиницях, тис. шт.	100
Гуртова ціна виробу, грн.	200
Собівартість виробу, грн.	160
Обсяг капітальних вкладень, млн. грн.	14

Методика виконання

Абсолютна ефективність капітальних вкладень показує загальну величину їх віддачі та обчислюється зіставленням величини економічного ефекту з величиною самих затрат. Абсолютну ефективність капітальних вкладень можна оцінити за допомогою показників:

1) *Коефіцієнт економічної ефективності капітальних затрат (Ер):*

$$E_p = \Pi / K_v,$$

де Π - загальна сума прибутку для новостворюваних об'єктів, грн;

K_v - загальна сума капіталовкладень, грн.

2) *Строк окупності капіталовкладень (То):*

$$T_o = 1 / E_p, \text{ років}$$

Розрахунковий коефіцієнт економічної ефективності капіталовкладень E_p повинен зіставлятися з нормативним коефіцієнтом E_n . Якщо $E_p > E_n$, то вкладення капіталу вважають доцільним.

Розв'язок: _____

Завдання 4.

Запропоновані до впровадження три інвестиційні проекти (таблиця 3). Визначити який з них найбільш рентабельний (за індексом прибутковості).

Таблиця 3

Варіант	Інвестиції, тис. грн	Дохід, тис. грн
1	446,5	640,2
2	750,6	977,5
3	1250,0	1475,5

Розв'язок: _____

Висновки та пропозиції:

Студент повинен вміти: провести оцінку економічної ефективності виробничих інвестицій, обґрунтувати доцільність вкладення інвестицій, визначити найефективніший інвестиційний проект.

Оцінка _____

Підпис _____

Практичне заняття 8

Тема: Інтенсифікація виробництва в аграрних підприємствах

Мета: сформувати у студентів поняття про науково-технічний прогрес, його форми та основні напрями НТП види і характеристику інновацій, ознайомитися з методикою визначення економічного ефекту від впровадження технічних нововведень.

Обладнання і матеріали: робочий зошит, лічильна техніка.

Питання для обговорення:

1. Науково-технічний прогрес, його форми.
2. Науково-технічна революція, її основні риси.
3. Основні напрями науково технічного прогресу.
4. Показники рівня науково-технічного прогресу,
5. Інновації та інноваційні процеси, їх види і характеристика.
6. Поняття ефективності технічних нововведень, види ефективності.
7. Економічний ефект від впровадження технічних нововведень.

Розрахунок сумарного економічного ефекту від технічних нововведень.

8. Вартісна оцінка результатів реалізації технічних нововведень. Вартісна оцінка витрат на впровадження технічних новинок.

9. Відображення результатів технічних нововведень у показниках роботи підприємства.

Завдання 1.

Проектний інститут працює над розробкою технологічного процесу (поточної лінії) по переробці сільськогосподарської сировини. Вартість проектних робіт становить 64 тис. грн, які мають бути освоєні протягом двох років: 44 тис. грн першого року і 20 тис. грн - другого.

Виготовлення технічних засобів триватиме рік. Вартість обладнання 70 тис. грн, а монтажу – 24 тис. грн, який повинен бути виконаний протягом року.

Освоєння проектного технологічного процесу дасть змогу переробляти щорічно 1000 т сировини і виробляти 200 тис. умовних банок консервної продукції по ціні 2,1 грн/банку. Собівартість продукції 1,6 грн/банку.

Супутні капіталовкладення становлять 1100 грн щорічно.

Термін експлуатації поточної лінії 5 років. Обчисліть народногосподарський ефект від розробки і використання нової технології у переробній галузі.

Методика виконання

Сумарний економічний ефект від технічних нововведень може бути обчислений як різниця вартісної оцінки результатів від використання лінії і вартісної оцінки витрат на її проектування, виготовлення і експлуатацію:

$$E_T = P_T - B_m,$$

де P_T вартість оцінки результатів від здійснення заходів НТП за розрахунковий період, грн;

B_m – вартісна оцінка витрат на здійснення заходів НТП за цей же період, грн.

При цьому слід враховувати різночасовість витрат і результатів та привести їх до одного моменту часу - першого року експлуатації лінії.

Вартісна оцінка результатів впровадження технічних новинок за розрахунковий період здійснюється:

$$P_T = P_t \times a, \text{ грн,}$$

де a – коефіцієнт приведення різночасових витрат.

$$a = (1 + E_{пр})^t,$$

де $E_{пр}$ – норматив приведення різночасових витрат, що дорівнює 0,1;

t – кількість років, що відділяють затрати і результати даного року від початку розрахункового.

Сумарні витрати на реалізацію технічних новинок за розрахунковий період включають витрати на виробництво ($B_{вир}$) і використання ($B_{викор}$) продукції:

$$B_T = B_{вир} + B_{викор}, \text{ грн.}$$

При цьому витрати на виробництво і на використання обчислюються однаково з урахуванням фактора часу:

$$\text{Ввир(викор)} = (C_t + K_t - L_t) \times a, \text{ грн,}$$

де C_t - поточні витрати при виробництві (використанні) продукції у t -му році без амортизаційних відрахувань на реновацію, грн;

K_t - одноразові витрати при виробництві (використанні) продукції у t -му році, грн;

L_t - залишкова (ліквідаційна) вартість основних фондів, що вибувають з t -му році.

До складу поточних витрат (C_t) включаються витрати, які враховуються за існуючого порядку калькулювання собівартості продукції.

До складу одноразових витрат (K_t) включаються капітальні вкладення та інші витрати одноразового характеру, які необхідні для створення і використання нової продукції, незалежно від джерел фінансування.

Розв'язок: _____

Завдання 2.

Встановіть величину комерційного ефекту у виробника і споживача нової формувальної машини, якщо витрати на її виробництво становлять 5250 грн, рентабельність виробництва 42%, ставка податку на прибуток 30%.

Використання машини дає можливість довести потужність цеху до 30000 шт. в рік. Ціна виробу 1,7 грн, а собівартість 1,02 грн. Супутні капіталовкладення дорівнюють 500 грн щорічно. Термін експлуатації машини згідно технічної документації 4 роки.

Методика виконання

Для оцінки *комерційного ефекту* у виробника може використовуватись показник прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства (Π_t):

$$\Pi_t = G_t - C_{\Pi t} - F_t, \text{ грн,}$$

де G_t – виручка від реалізації продукції науково-технічного або виробничо-технічного призначення у t -му році, грн.;

$C_{\Pi t}$ – собівартість продукції у t -му році;

F_t – загальна сума податків і виплат з балансового прибутку підприємства у t -му році Комерційний ефект у споживача можна знайти як:

$$F_T = P_T - V_T$$

Розв'язок: _____

Висновки та пропозиції:

Студент повинен вміти: визначити комерційний ефект у виробників і споживачів новинок, сукупний економічний ефект від технічних нововведень.

Оцінка _____

Підпис _____

Семінарське заняття (1) 9

Тема: Система планування на підприємстві

Мета: поглибити та закріпити знання суттєвої характеристики системи та методики планування, а також планування виробництва і збуту продукції.

Питання для обговорення

1. Планування як функція управління підприємством.
2. Концепції планування.
3. Нормативно-інформаційна база планування.
4. Система планів.
5. Система контролю на підприємстві.
6. Стратегічне планування.
7. Поточні плани та організація їх розробки.
8. Організація розробки та оцінка якості плану. Вдосконалення системи планування.

Питання для дискусії:

1. Яку роль відіграє планування в нестійких, динамічних і невизначених ситуаціях.
2. Основні філософські підходи до планування.
3. Які чинники впливають на завдання поточного плану? У чому проявляються особливості їхнього впливу?
4. Шляхи удосконалення системи планування.
5. Механізм дії системи контролю та шляхи його поліпшення.
6. Яким основним кваліфікаційним вимогам повинен відповідати сучасний економіст-плановик?

Самостійна робота:

1. Схематично відобразити зміст та складові поточного плану.
2. Розробити схему організації контролю на підприємстві.
3. Розробіть проект з вибору організаційної форми системи планування на підприємстві. Продумайте функціональні обов'язки кожної ланки організаційної структури та окремих виконавців неспеціалізованих підрозділів, що займаються плануванням.

Реферати:

1. Філософські засади планування.
2. Інформаційне забезпечення та нормативна база планування.
3. Організаційні форми та процедура планування.

Тести

1. *Принцип системності означає:*

- а) паралельне поєднання поточного й перспективного планування;
- б) планування є цілісною системою планів і охоплює всі сфери діяльності підприємства;
- в) плани повинні бути гнучкими.

2. *Врахування перспектив науково-технічного прогресу й застосування науково обґрунтованих прогресивних норм використання всіх видів ресурсів - це принцип:*

- а) збалансованості плану;
- б) гнучкості;
- в) науковості.

3. *Принцип безперервності - це:*

- а) паралельне поєднання поточного й перспективного планування;
- б) планування є цілісною системою планів і охоплює всі сфери діяльності підприємства;
- в) застосування науково обґрунтованих прогресивних норм використання всіх видів ресурсів.

4. *Виділяють основних цілей (або груп цілей) підприємства:*

- а) 6;
- б) 5;
- в) 4.

5. Методи планування - це:

- а) планові показники розраховуються на основі прогресивних норм використання ресурсів;
- б) цілеспрямоване узгодження напрямків використання ресурсів із джерелами їх утворення (надходження) за всією системою взаємозалежних матеріальних, фінансових і трудових балансів;
- в) сукупність засобів, прийомів, процедур, за допомогою яких здійснюється розроблення планів підприємства;

Висновки та пропозиції:

Студент повинен вміти: розробити проект з вибору організаційної форми системи планування на підприємстві.

Оцінка _____

Підпис _____

Практичне заняття 10

Тема: Спеціалізація, концентрація та інтеграційні процеси в сільськогосподарському виробництві

Мета: закріплення теоретичного матеріалу та набуття практичних навичок з методики визначення коефіцієнта спеціалізації в аграрних підприємствах.

Обладнання: конспект лекції, лічильна техніка.

Завдання 1.

Пов'яжіть визначення з терміном. Для цього у колонці «Відповідь», навпроти терміну проставте цифру, яка відповідає даному визначенню.

Терміни	Відповідь	Визначення
1	2	3
Спеціалізація сільського господарства		1. переважаюче виробництво в них відповідного виду (видів) продукції, для якого тут існують найсприятливіші природно-економічні умови
Спеціалізація аграрних підприємств		2. відокремленість виробництва в межах однієї і тієї самої галузі
Галузева спеціалізація		3. зосередження землі, засобів виробництва, робочої сили й обсягу виробництва продукції на одних і тих же підприємствах, що зумовлює збільшення їх розмірів

Продовження табл.

1	2	3
Внутрішньогалузева спеціалізація		4. посилення економічних і виробничих зв'язків між різними країнами (прикладом таких зв'язків є створення ЄС і СНД), окремими сферами і суміжними галузями, а також між різними підприємствами, організаціями та іншими суб'єктами ринку
Постадійна спеціалізація		5. складний процес, що розвивається в різноманітних формах
Концентрація сільськогосподарського виробництва		6. спеціалізація, за якої певна галузь функціонує в підприємстві за принципом замкнутого (закінченого) циклу виробництва
Галузь		7. виділення у самостійні виробництва окремих стадій технологічного циклу галузі
Інтеграція		8. частина сільськогосподарського виробництва, яка відрізняється від його інших частин кінцевою продукцією, набором засобів виробництва, технологією

Завдання 2.

Визначити коефіцієнт спеціалізації даного аграрного підприємства, якщо відомо:

Продукція	2017 р.	2018 р.	2019 р.	У середньому за три роки	Структура, %	№ у ранжированому ряді
Зернові	131	350	207			
Цукрові буряки	141	40	105			
Ріпак	-	31	-			
Овочі	5	-	15			
Інші продукти галузі	5	9	62			
Разом по рослинництву	282	430	389	366,9	63,4	
ВРХ: на м'ясо	10	4	7			
на племінні цілі	57	132	110			
М'ясо свиней	6	7	24			
Молоко	19	24	229			
Мед	-	1	-			
Інші продукти галузі	3	1	4			
Разом по тваринництву	95	169	374	212,7	36,62	
ВСЬОГО	377	599	763	579,6	100	

Методика виконання

Спеціалізація фірми – це переважно виробництво відповідного виду продукції, для якого тут є відносно найкращі природно-економічні умови.

$$K_c = 100 / \sum_r (2i - 1),$$

де \sum_r – питома вага i - ї галузі товарної продукції, %;

I – порядковий номер i - ї галузі в ранжируваному ряду, побудованому за спадаючою ознакою:

Перше місце – присвоюється галузі з найбільшою питомою вагою в структурі товарної продукції, а останнє – з найменшою.

Слабкий рівень спеціалізації, коли коефіцієнт становить 0,21 – 0,30;

Середній рівень – 0,31 – 0,40;

Вище середнього – 0,41 – 0,50;

Високий – 0,51 – 0,60;

Глибокий – понад 0,60

При проведенні розрахунків над даними, що подані в табличній формі, широко використовуються спеціальні програми для роботи з електронними таблицями, які називаються **табличними процесорами**.

Обчислення проводиться за допомогою формул та функцій.

Діаграма - це подання даних таблиці в графічному вигляді, що використовується для аналізу і порівняння даних.

$K_c =$ _____

Завдання 4.

Визначити структуру товарної продукції, встановити спеціалізацію підприємства та дати оцінку відповідності галузевої структури природно-економічним умовам зони.

Види продукції та галузі	Базисний рік	Звітний рік	У середньому за два роки	Структура, %	№ у ранжированому ряді
	Сума, тис. грн	Сума, тис. грн			
Зерно	20,3	20,3			
Цукрові буряки	100,4	100,0			
Соняшник	7,0	7,0			
Льон	10,0	8,0			
Картопля	258,6	260,0			
Овочі	205,0	210,0			
Разом по рослинництву	601,3	605,3			X
Молоко і молочні продукти	697,4	700,0			
М'ясо ВРХ, яловичина	934,5	935,0			
М'ясо свиней	237,1	240,0			
Разом по тваринництву	1869,0	1875,0			X
Всього	2470,3	2480,3			X
Рівень спеціалізації	X	X			X
Коефіцієнт спеціалізації	X	X			X

Методика виконання

$$R_{сп} = \frac{TП \text{ осн.галузей}}{TП \text{ загальна}}$$

$R_{сп} =$ _____

$$K_c = 100 / \sum p(2i - 1)$$

$K_c =$ _____

$K_c < 0,2$ - низький;
 $K_c (0,2- 0,4)$ - середній;
 $K_c (0,4-0,6)$ - високий;
 $K_c > 0,6$ - поглиблений.

Висновки та пропозиції:

Студент повинен вміти: набути практичних вмінь і навичок з методики визначення коефіцієнта спеціалізації в аграрних підприємствах.

Оцінка _____

Підпис _____

Практичне заняття 11

Тема: Якість та конкурентоспроможність продукції підприємства

Мета: сформувати у студентів поняття про якість продукції, показники і методи оцінювання якості продукції, ознайомлення з методикою оцінювання рівня конкурентоспроможності продукції.

Обладнання і матеріали: робочий зошит, лічильна техніка, конспект лекції.

Питання для обговорення:

1. Поняття якості продукції, необхідність і значення її підвищення в сучасних умовах.
2. Показники і методи оцінювання якості продукції.
3. Конкурентоспроможність продукції, чинників забезпечення та методика оцінювання її рівня.
4. Управління якістю продукції.
5. Стандартизація продукції.
6. Сертифікація продукції.
7. Державний нагляд за якістю продукції.
8. Економічна ефективність і шляхи підвищення якості та конкурентоспроможності продукції.
9. Шляхи підвищення якості конкурентоспроможності продукції.

Завдання 1.

Проаналізувати ступінь оновлення випуску продукції у звітному році за даними таблиці 1.

Вихідні дані для розрахунку

Показники	План	Факт
Кість видів продукції	86	94
в тому числі нових видів	22	18
Обсяг виробництва продукції в гуртових цінах підприємства, тис. грн	4900	5000
в тому числі нових видів, тис. грн	1620	1280

Методика виконання

Ступінь оновлення номенклатури продукції визначається як відношення кількості нових видів продукції до загальної кількості продукції, що випускається.

Ступінь оновлення продукції по вартості визначається відношенням обсягу виробництва продукції нових видів (у вартісному виразі) до загального обсягу виробництва продукції.

Розв'язок: _____

Завдання 2.

Консервним заводом заплановано виготовити у плановому році 110 тис. умовних банок овочевих консервів, в тому числі вищого сорту 65% загальної кількості. Ціна одиниці продукції першого сорту - 1,5 грн, а до ціни вищого сорту встановлена надбавка у розмірі 20% ціни першого сорту.

Визначити коефіцієнт сортності продукції по заводу у плановому році та його зміну у порівнянні зі звітним, якщо у звітному році коефіцієнт сортності склав 0,96.

Методика виконання

Коефіцієнт сортності обчислюється із співвідношення:

$$K_c = N_1 \times C_1 + N_2 \times C_2 / (N_1 + N_2) \times C_1,$$

де N_1 , N_2 - відповідно, випуск продукції нижчого і вищого сорту одиниць;

C_1 , C_2 - відповідно, ціна одиниці виробу нижчого і вищого сорту, грн.

Розв'язок: _____

Завдання 3.

Визначити річний економічний ефект у виробника побутових кухонних комбайнів нової покращеної моделі та строк окупності додаткових капітальних вкладень за даними таблиці 2.

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунку

Показники	Стара модель	Покращена модель
Річний випуск, тис. шт.	80	80
Додаткові капіталовкладення пов'язані із освоєнням виробництва нової моделі, тис. грн	-	400
Собівартість комбайна, грн	165	205
Роздрібна ціна комбайна, грн	180	225

Методика виконання

Річний економічний ефект (або річний прибуток від поліпшення якості) ($Eя$) обчислюється за формулою:

$$Eя = (\Pi - Eн \times K) \times Ня,$$

де Π - приріст прибутку за рахунок реалізації одиниці продукції підвищеної якості, грн;

K - питомі капіталовкладення на проведення заходів щодо поліпшення якості продукції грн/од.;

$Ня$ - обсяг продукції поліпшеної якості в натуральних одиницях.

Нормативний коефіцієнт $Eн = 0,15$

Строк окупності додаткових капітальних вкладень виробника можна визначити як відношення величини цих витрат до величини річного економічного ефекту.

$$Tо = Kв / Eя$$

Розв'язок: _____

Завдання 4.

Визначити річний економічний ефект від виробництва і споживання харчових поліпшувачів із натуральної сировини, які використовуються в хлібопекарській промисловості. Вихідні дані в таблиці 3.

Таблиця 3

Вихідні дані для розрахунку

Показники	Старий продукт	Новий продукт
Інвестиції в будівництво нового цеху харчових поліпшувачів поліпшеної якості, тис.грн	-	1000
Річний обсяг виробництва продукції, т	650	650
Гуртова ціна продукції, грн./т	1620	1900
Собівартість першої т продукції, грн	1340	1460
Питомі витрати на 1т хлібобулочних виробів, кг	60	22
Обсяг виробництва хлібобулочних виробів, т/рік	1000	1000

Методика виконання

Сумарний річний економічний ефект від підвищення якості продукції ($E_{\text{сум}}$) визначається як сума річних економічних ефектів при її виробництві і споживанні (експлуатації):

$$E_{\text{сум}} = E_{\text{в}} + E_{\text{с}}, \text{ грн}$$

Річний економічний ефект у виробника продукції поліпшеної якості ($E_{\text{в}}$) обчислюється:

$$E_{\text{в}} = (\Pi - E_{\text{н}} \times K) \times N_{\text{я}},$$

де Π – приріст прибутку за рахунок реалізації одиниці продукції підвищеної якості, грн;

K – питомі капіталовкладення на проведення заходів щодо поліпшення якості продукції, грн/од.;

$N_{\text{я}}$ – обсяг продукції поліпшеної якості в натуральних одиницях. Річний економічний ефект у споживачів продукції більш високої якості ($E_{\text{с}}$) може бути обчислений як зміна річної величини одноразових і поточних затрат.

Розв'язок:

Висновки та пропозиції:

Студент повинен вміти: визначити вплив якості на економічну ефективність виробництва, сумарний економічний ефект від підвищення якості продукції.

Оцінка _____

Підпис _____

Практичне заняття 12

Тема: Витрати виробництва і собівартості продукції

Мета: закріпити теоретичні знання практичними навиками по визначенню і оцінці динаміки і структури собівартості окремих видів продукції. Відпрацювати практичні вміння по обчисленню (калькуляції) собівартості основних видів продукції рослинництва, тваринництва; обслуговуючих підприємств, промислових виробництв.

Обладнання і матеріали: робочий зошит, лічильна техніка, конспект лекції.

Питання для обговорення:

1. Поняття витрат і собівартості продукції. Класифікація витрат.
2. Види і показники собівартості продукції.
3. Послідовність і методика визначення собівартості сільськогосподарської продукції.
4. Фактори і напрями зниження собівартості с/г продукції

Завдання 1.

Визначити і дати оцінку динаміці і структурі собівартості окремих видів продукції конкретних підприємств зони. Провести обчислення (калькуляцію) собівартості основних видів продукції рослинництва, тваринництва; обслуговуючих підприємств, промислових виробництв.

Визначити структуру собівартості продукції рослинництва. Встановити матеріало- і трудомісткість продукції.

Таблиця 1

Визначення структури собівартості продукції рослинництва

№	Статті витрат	Цукровий буряк		Зерно		Овочі	
		грн	%	грн	%	грн	%
	Затрати, всього						
1	Оплата праці	5987		10986		40568	
2	Насіння	3541		10320		12036	
3	Корми	-		-		-	
4	Нафтопродукти	1658		1032		4563	
5	Добрива	3560		6023		7065	
6	Амортизація	2350		8065		4650	
7	Поточний ремонт	2123		2156		3654	
8	Роботи і послуги	2132		1321		3879	
9	Інше (страхові платежі)	25064		12036		36054	
10	Загальновиробничі витрати	2354		6036		7089	

Завдання 2.

Визначити структуру собівартості продукції тваринництва. Встановити трудомісткість продукції.

Таблиця 2

Визначити структуру собівартості продукції тваринництва

№	Статті витрат	Привіс свиней		Привіс ВРХ		Молоко	
		грн	%	грн	%	грн	%
	Затрати, всього						
1	Оплата праці	30564		18657		15023	
2	Корми	70654		16258		16320	
3	Амортизація приміщень	16589		16125		4560	
4	Поточний ремонт	50696		49265		10698	
5	Роботи і послуги	23652		13684		1560	
6	Інші (водо-, електропостачання, страхові платежі)	14562		12986		2006	
7	Загальновиробничі загальногосподарські витрати	4698		3650		2561	

Завдання 3.

Визначити собівартість 1 ц продукції рослинництва і тваринництва за видами.

3.1. Визначити собівартість 1 ц зерна, 1 ц зернових відходів, 1 ц соломи.

Методичні вказівки. Витрати на вирощування і збирання зернових культур становлять собівартість зерна, зернових відходів і соломи. Загальну суму витрат (за вирахуванням вартості соломи) розподіляють на зерно і зернові відходи пропорційно до питомої ваги повноцінного зерна, що міститься в зернових відходах.

Собівартість 1 ц зерна і зернових відходів визначають діленням витрат вирощування зернових культур на відповідну масу зерна і зернових відходів після очищення і сушіння. Фактично одержано валового збору:

- чисте зерно - 50320 ц
- зернові відходи - 9650 ц
- солома - 67000 ц.

Витрати на вирощування пшениці - 1675451 грн. В т.ч. витрати на збирання, пресування, транспортування, скиртування соломи за нормативами - 59700 грн. Вміст зерна у зернових відходах - 50% що відповідає коефіцієнту 0,5.

Собівартість:

- 1 ц зерна

-
- 1 ц зернових відходів

-
- 1 ц соломи.
-

3.2. Визначити собівартість 1 ц коренів, 1 ц гички.

Методичні вказівки. Собівартість 1 ц коренеплодів цукрових буряків визначають діленням витрат виробництва і збирання (за винятком витрат на збирання і транспортування гички) на масу одержаної від урожаю і оприбуткованої продукції.

Фактична площа посіву цукрового буряка - 500 га. Валовий збір

- Коренів - 145000 ц
- Гички - 80692 ц

Затрати - 756102 грн

в т.ч. на гичку - 113254 грн

Визначити собівартість 1 ц:

- коренів

-
- гички
-

3.3. Визначити собівартість 1 ц молока, 1 ц голови приплоду.

Методичні вказівки. Собівартість 1 ц молока обчислюється відношенням загальної суми витрат на утримання корів (без вартості приплоду та побічної продукції) до кількості центнерів одержаного молока.

Річні затрати на утримання 350 корів - 295500 грн. Річний удій на 1 корову - 33 ц. Приплід телят на 100 корів - 96 гол. Вихід гною на 1 корову - 4,5т. Нормативно-розрахункова ціна 1т гною - 9,3 грн.

Визначити:

1. Валовий надій молока від стада корів на рік

2. Приплід телят

3. Собівартість:

- 1 ц молока

- 1 голови приплоду

3.4. Визначити собівартість 1 ц привісу продукції свинарства.

Методичні вказівки. Собівартість 1 ц приросту живої маси свиней визначається діленням витрат на кількість привісу.

У ВАТ «Дружба» середньорічна кількість свиней - 1500 гол. Середньодобовий привіс - 450 г. Вихід гною на 1 гол - 2 т. Річні затрати на утримання всього поголів'я - 965703 грн. Нормативно-розрахункова ціна 1 т гною - 3 грн.

Визначити:

- привісь живої ваги від усього поголів'я

- вихід гною з усього поголів'я

- собівартість 1 ц привісу

3.5. Визначити собівартість 1 ц вовни 1 ц привісу продукції вівчарства.

Методичні вказівки. Витрати на утримання дорослого поголів'я і молодняку овець, а також на їх стрижку розподіляються між видами основної продукції (вовною, приростом живої маси, приплодом). Молоко, а також шкури загиблих тварин вважаються побічною продукцією і оцінюються за реалізаційними цінами, а гній – за нормативно-розрахунковою вартістю.

У ВАТ «Дружба» середньорічне поголів'я овець - 950 гол. Групи утримуються разом. Приплід ягнят на рік - 150 гол. Настриг вовни на рік

25 ц, привіс живої ваги на рік - 325 ц. Вихід гною - 650 т від усього поголів'я. Нормативна вартість 1 т гною - 2 грн. Всього затрат - 95456 грн.

Визначити собівартість :

- голови приплоду
-

- 1 ц вовни
-

- 1 ц привісу
-

Собівартість продукції вівчарства калькулюють наступним чином. Із загальної суми затрат віднімають вартість гною в оцінці за нормативною ціною за одну тону

Із суми затрат за мінусом гною віднімають затрати на приплід (у розмірі 10 %)

Затрати без вартості побічної продукції (гною) та вартості приплоду, на основну продукцію (вовну і привіс) розподіляють за коефіцієнтами (в одиницях):

- вовна - 5 одиниці
- привіс - 1 одиниці.

Собівартість визначається шляхом ділення затрат на вихід продукції в центнерах

3.6. Визначити собівартість 1 тис. яєць продукції птахівництва.

Методичні вказівки. Собівартість продукції птахівництва визначається діленням витрат на утримання чи вирощування птиці (без вартості посліду та іншої продукції) на кількість відповідної продукції. Обчислюється собівартість 1 тис. яєць основного стада птиці та 1 ц приросту живої маси молодняку.

У ВАТ «Дружба» середньорічне поголів'я курей-несучок 850 гол. Несіння яєць на 1 курку-несучку на рік - 240 шт. Вихід курячого посліду поголів'я на рік - 5 т, нормативно-розрахункова ціна 1т - 3,10 грн. Затрати на утримання, включаючи вартість побічної продукції - 40650 грн. Визначити:

- валовий вихід яєць від усього поголів'я, тис. шт
-

- затрати без побічної продукції
-

- собівартість 1 тис. яєць

Висновки та пропозиції:

Студент повинен вміти: визначити структуру собівартості продукції тваринництва, встановити трудомісткість продукції.

Оцінка _____

Підпис _____

Практичне заняття 13

Тема: Результативність діяльності підприємства

Мета: Навчитись визначати показники результативності і економічної ефективності виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.

Обладнання і матеріали: робочий зошит, лічильна техніка, конспект лекції.

Питання для обговорення:

1. Економічний стан підприємства.
2. Суть ефективності як економічної категорії.
3. Показники ефективності с/г виробництва.
4. Оцінювання економічних результатів аграрних підприємств.
5. Рентабельність с/г виробництва і методика визначення її показників.
6. Шляхи підвищення економічної ефективності с/г виробництва.

Завдання 1.

Розрахунок рівня товарності основних видів с/г продукції.

Показники	Зерно	Цукрові буряки	Картопля	Яловичина	Свинина	Молоко
Вироблено продукції, ц	12563	3695	150	645	423	2178
Реалізовано продукції, ц	5678	3695	100	876	423	1265
Рівень товарності, %						

Завдання 2.

За даними Звіту про фінансові результати визначити чистий прибуток підприємства за звітний рік.

Дані для розрахунку (тис. грн):

1. Дохід від реалізації продукції – 8594,6.
2. Собівартість реалізованої продукції – 5320,7.
3. Інші операційні доходи – 5930,8.
4. Адміністративні витрати – 857,3.
5. Витрати на збут – 54,2.
6. Інші операційні витрати – 6496,9.
7. Дохід від участі в капіталі – 47,1
8. Фінансові витрати – 62.

І. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	()	()
Валовий: прибуток	2090		
Збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	()	()
Витрати на збут	2150	()	()
Інші операційні витрати	2180	()	()
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190		
Збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	()	()
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	()	()
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290		
Збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350		
Збиток	2355	()	()

Висновки та пропозиції:

Студент повинен вміти: порядок розрахунку кінцевих результатів діяльності, визначити різні види прибутків підприємства.

Оцінка _____

Підпис _____

Семінарське заняття (2) 14

Тема: Антикризова діяльність підприємства.

Мета: освоїти основні категорії з теми, вміти розкрити зміст і необхідність антикризового управління підприємством, оволодіти методикою визначення ймовірності банкрутства підприємств, дізнатися про сутність і послідовність проведення санації й реструктуризації підприємства та набути навиків обґрунтування основних напрямів подолання можливих симптомів банкрутства аграрних підприємств.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття «економічна безпека підприємства».
2. Поясніть мету економічної безпеки.
3. Визначте методичні підходи до оцінки економічної безпеки.
4. Головні умови економічної безпеки аграрних підприємств в сучасних умовах.
5. З'ясуйте сутність антикризової діяльності підприємства.
6. Встановіть складові системи антикризового управління аграрними підприємствами.
7. Висвітліть сутність банкрутства підприємства.
8. Охарактеризуйте найвідоміші моделі визначення ймовірності банкрутства підприємств.
9. Перерахуйте чинні нормативно-правові акти України з питань банкрутства.
10. Основні аспекти державної політики в системі антикризового управління підприємством.
11. Особливості методики прогнозування банкрутства підприємств АПК.

Висновки та пропозиції:

Студент повинен вміти: оволодіти методикою визначення ймовірності банкрутства підприємств, дізнатися про сутність і послідовність проведення санації й реструктуризації підприємства та набути навиків обґрунтування основних напрямів подолання можливих симптомів банкрутства аграрних підприємств.

Оцінка _____

Підпис _____

Рекомендована література

1. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економіки праці. К.: Знання-Прес, 2001. 312 с.
2. Бойчик І. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. Вид. 2-е, доп., перероб. К.: Атіка, 2007. 528 с.
3. Бондар Н. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. К.: А.С.К., 2004. 400 с.
4. Варналій З.С. Основи підприємництва. К.: Знання-Прес, 2002. 239 с.
5. Васильков В.Г. Організація виробництва: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 524 с.
6. Економіка підприємства: Методичні вказівки до вивчення курсу для студентів всіх форм навчання спеціальності 7.050107 «Економіка підприємства». Укл. І.В. Журило. Кіровоград: КНТУ, 2010. 53с.
7. Завіновська Г.Т. Економіка праці: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003.
8. Козловський В. О., Козловський С. В. Організація виробництва. Практикум. Навчальний посібник. Частина 2. Вінниця: ВНТУ, 2005. 168 с.
9. Козловський В. О., Лесько О. Й. Бізнес-планування. Навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2005. 189 с.
10. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
11. Тернова І.В. Робочий зошит для практичних (семінарських) занять з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів економічних спеціальностей денної форми навчання галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки», 07 «Управління та адміністрування». Бережани, 2016. 85 с.
12. Харіва П.С. Економіка підприємств. Тернопіль: Економічна думка, 2002. 449 с.
13. Шваб Л. І. Економіка підприємства: Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. К.: Каравела, 2004. 568 с.
14. Шумейко В. Організаційні структури управління маркетингом на виробничих підприємствах. *Маркетинг в Україні*. 2009. № 1. С. 46-49.

Термінологічний словник

Активи – все, чим володіє підприємство і що йому належить – оборотний капітал, основний капітал, нематеріальні активи.

Активи нематеріальні – засоби, що не мають фізичної, відчутної форми, але дають підприємству (фірмі і т. п.) дохід. Це, як правило, різні права підприємств (фірми і т. п.), наприклад, патенти, товарні знаки, торгові марки, авторські права, ліцензії тощо.

Акціонерне товариство – компанія, що є юридичною особою, капітал якої складається з внесків пайовиків – акціонерів і засновників. Це форма організації виробництва на основі залучення коштів шляхом продажу акцій. Існують закриті і відкриті акціонерні товариства.

Акціонерне товариство відкритого типу – капітал товариства формується за рахунок відкритого продажу акцій.

Акціонерне товариство закритого типу – акції реалізуються тільки його працівникам і не можуть бути продані стороннім особам без згоди інших акціонерів.

Акції підприємства – акції, розповсюджені серед інших підприємств і організацій, кооперативів, банків, добровільних товариств.

Акціонер – власник акцій акціонерного товариства, компанії, підприємства.

Акція – цінний папір, що випускається акціонерним товариством, який дає право її власнику, члену акціонерного товариства, брати участь у його управлінні й одержувати дивіденди з прибутку. Грошова сума, позначена на акції, – номінальна вартість акції; ціна, по якій вона продається, – курс акцій. Акції бувають: привілейовані, іменні, на пред'явника та ін.

Амортизація – поступове перенесення вартості основних засобів на виготовлений з її допомогою продукт або послугу чи цільове нагромадження коштів і подальше використання їх для оновлення зношених основних засобів.

Асоціація (союз, спілка) – найпростіша форма договірної об'єднання підприємств та інших підприємницьких структур з метою постійної координації господарської діяльності. Асоціації (союзи, спілки) не мають права втручатися у виробничу і комерційно-фінансову діяльність будь-яких їхніх учасників (членів).

Бізнес-план підприємства – структурований план основних аспектів діяльності розвитку підприємства, розроблений на основі стратегії підприємства.

Біржа – організаційно оформлений, регулярно функціонуючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами (фондова біржа) або оптова торгівля товарами за стандартними зразками (товарна біржа).

Біржова ціна – ціна на товари, що реалізуються у порядку біржової торгівлі.

Валова виручка – повна сума грошових надходжень від реалізації товарної продукції, робіт, послуг і матеріальних цінностей.

Валова продукція – показник, що характеризує випуск підприємством (фірмою і т. п.) всієї продукції за певний період.

Валовий дохід – кінцевий результат діяльності підприємства, який є різницею між валовою виручкою та усіма витратами на виробництво та реалізацію продукції.

Валовий прибуток – частина валового доходу підприємства, яка залишається в нього після відрахування усіх обов'язкових платежів.

Виробіток – кількість продукції, що вироблена за одиницю часу.

Виробнича потужність – максимально можливий випуск продукції підприємством за певний час (зміну, добу, місяць, рік) у встановленій номенклатурі і асортименті при повному завантаженні обладнання і виробничих площ.

Виробнича програма – система адресних завдань з виробництва і доставки продукції споживачам у розгорнутій номенклатурі, асортименті, відповідної якості і у встановлені терміни згідно з договорами поставок.

Виробничі запаси – предмети праці, які ще не залучені у виробничий процес і знаходяться на складах підприємств у вигляді запасів. Витрати майбутніх періодів – витрати на підготовку та освоєння нової продукції, що мають місце в даний період, але будуть погашені в майбутньому.

Готова продукція – сукупність повністю виготовлених на підприємстві виробів і продуктів, які фактично відпущені або призначені для відпуску на сторону (реалізацію).

Дохід – це виручка від реалізації продукції, робіт, послуг без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів та податків з продажу (податку на додану вартість, акцизного збору тощо).

Економіка – народне господарство країни або його галузь; терміном «економіка» визначають науки, які вивчають специфіку виробничих процесів у певній галузі або сфері суспільного виробництва, наприклад, «економіка промисловості», «економіка підприємництва», «економіка праці» тощо.

Економіка підприємства – наука про ефективність виробництва, шляхи і методи досягнення підприємством найкращих результатів при найменших затратах.

Економічна ефективність – відносний показник, що є результатом співвідношення між отриманим ефектом та витратами.

Елементи витрат – це первинні однорідні витрати затрат на виробництво продукції; формуються відповідно до їх економічного змісту, є однаковими для всіх галузей і на їх основі складається кошторис витрат на виробництво.

Ефект – це результат будь-якого заходу, який найчастіше виражається певною грошовою сумою (чиста продукція, прибуток підприємства, національний дохід).

Ефективність – це відносна величина, що характеризує результативність будь-яких затрат.

Життєвий цикл підприємства (фірми, компанії) – загальний період часу від початку діяльності підприємства до природного припинення його існування або відродження на новій основі (з новим складом власників і керівного персоналу; з принципово новою продукцією, технологією та ін.). Життєвий цикл товару – певний період часу, протягом якого товар є життєздатним на ринку і забезпечує досягнення цілей продавця, рівень його прибутків; розрізняють стадії впровадження товару на ринок, зростання обсягу продажу внаслідок визнання товару покупцями, стадію зрілості (характеризується максимальною прибутковістю), насичення ринку товаром, спад обсягу продажу і прибутку.

Змінні витрати – витрати, що змінюються разом із зміною обсягу виробництва продукції; поділяються на пропорційні та непропорційні.

Знос основних засобів – поступова втрата основними фондами їх корисних властивостей.

Зовнішнє середовище – зовнішні умови та чинники здійснення підприємницької діяльності, що не залежать від підприємства, організації, але мають бути обов'язково враховані ними при розробці стратегії розвитку, бізнес-плану тощо.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства – це сфера його господарської діяльності, пов'язана з виходом на зовнішні ринки та функціонуванням на них, створенням спільних підприємств, здійсненням валютно-фінансових та кредитних операцій.

Інвестиції – довгострокові вкладення з метою створення нових і модернізації діючих підприємств, освоєння новітніх технологій і техніки, збільшення виробництва і отримання прибутку.

Інвестор – фізична або юридична особа, яка здійснює вкладання капіталу в певний сектор економіки (промисловість, транспорт тощо) з метою одержання прибутку.

Індекс Альтмана – коефіцієнт, який відображає ймовірність банкрутства підприємства; його числове значення дозволяє віднести підприємство до групи потенційних банкрутів, відносно стабільних підприємств з невисоким ризиком банкрутства та підприємств, яким банкрутство практично не загрожує.

Індекс доходності інвестицій – співвідношення грошового потоку та інвестиційних коштів; один з основних показників, за якими визначається ефективність (доцільність) інвестицій.

Інноваційні процеси – це сукупність якісно нових, прогресивних змін, що відбуваються у виробничо-господарській системі; результатом інноваційних процесів є новинки в техніці, організації виробництва і праці, управління, а їх впровадження у господарську практику є нововведеннями.

Інтегральний показник конкурентоспроможності продукції – кількісна характеристика конкурентоспроможності товару, яка є відношенням групового показника за технічними параметрами продукції до групового показника за її економічними параметрами.

Інтелектуальна власність – продукт інтелектуальної творчої праці; об'єктами інтелектуальної власності є твори науки, літератури, мистецтва та інші види творчої діяльності у сфері виробництва, в тому числі відкриття, винаходи, промислові зразки, комп'ютерні програми, товарні знаки та ін.

Кадрова політика підприємства – система заходів, спрямованих на забезпечення кожного робочого місця і посади персоналом відповідної професії, спеціальності і кваліфікації.

Калькуляція собівартості продукції – документ, який відображає сукупність витрат на виробництво і реалізацію одиниці продукції; формується на основі калькуляційних статей витрат.

Капітал – сукупність матеріальних та грошових коштів, а також інтелектуальних здобутків, використовуваних у процесі виробництва та інших сферах діяльності з метою отримання прибутку. У більш вузькому значенні – активи фірми (підприємства) за мінусом її зобов'язань (заборгованості).

Капітал статутний – початкова сума капіталу підприємства, яка визначена його статутом і формується за рахунок внесків засновників та емісії акцій.

Капітальне будівництво – процес створення нових, технічного переоснащення, реконструкції, розширення діючих об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури.

Капітальні вкладення – інвестиції у відтворення основних засобів і на приріст матеріально-виробничих запасів; вони є реальними (виробничими) інвестиціями і здійснюються у формі нового капітального будівництва, технічного переозброєння, реконструкції та розширення діючих виробничих об'єктів і об'єктів соціальної інфраструктури фірми (підприємства, організації).

Кваліфікація – сукупність трудових навичок та знань, яка характеризує готовність працівника виконувати виробничі функції обумовленої складності.

Керівник – працівник, що обіймає посаду керівника підприємства або його структурного підрозділу.

Коефіцієнт змінності – показник використання обладнання на підприємстві, який свідчить про те, скільки змін відпрацювала в середньому кожна одиниця обладнання протягом дня, місяця.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів – відношення реалізованої продукції за певний проміжок часу до суми середнього залишку оборотних засобів за цей період.

Колективний договір – це угода між трудовим колективом в особі профспілки та адміністрацією або власником підприємства, яка регулює їх виробничі, економічні і трудові відносини; щорічно переглядається і затверджується.

Команди і не товариство (франц. – товариство на вірі) – вид господарської організації, яка включає, поряд з учасниками, що несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном, одного

або кількох учасників, відповідальність яких обмежується внеском у майно товариства.

Комерційна таємниця – це сукупність науково-технічної, виробничо-господарської та фінансово-економічної інформації про діяльність підприємства; її розголошення може завдати шкоди його інтересам.

Комерційний економічний ефект – результат, який дає можливість оцінити ефективність впровадження технічних новинок із врахуванням економічних інтересів окремих проектно-конструкторських організацій, підприємств-виробників та підприємств-споживачів; обчислюється на окремих стадіях життєвого циклу нововведення.

Компанія – підприємство, капітал якого являє собою об'єднану власність декількох самостійних підприємств.

Конкурентоспроможність продукції – це сукупність споживчих властивостей виробу, що характеризують його відмінність від виробу-конкурента за ступенем відповідності конкретним суспільним потребам із урахуванням витрат на виготовлення цього виробу. Показник конкурентоспроможності продукції обчислюється як співвідношення її інтегрованого технічного вимірника та аналогічного параметра конкуруючого виробу; якщо це співвідношення є більшим за одиницю, то такий виріб має конкурентні переваги, тобто є конкурентоспроможним на ринку (вітчизняному чи світовому). Конкурентоспроможність товарів можна також визначати за цінними показниками і прибутковістю.

Кон'юнктура ринку – визначене в часі та просторі певне співвідношення попиту і пропозиції, що формується як сукупність товарно-грошових пропорцій під впливом конкретної комбінації діючих чинників.

Кооператив – добровільне об'єднання людей, які на пайових засадах спільно займаються певним видом господарської діяльності.

Корпорація (лат. – об'єднання, співтовариство) – товариство, союз, група осіб, що об'єднуються добровільно за ознакою спільності (однаковості) професійних або групових інтересів; широко використовується форма акціонерного товариства. В Україні корпораціями вважають договірні об'єднання, створювані за принципом суміщення виробничих, наукових і комерційних інтересів з делегуванням окремих повноважень кожним з його членів централізованому керівництву.

Кошторис витрат – загальна сума витрат на виробництво і збут продукції в цілому по підприємству в певному розрахунковому періоді.

Кредит – позика на певний строк у грошовій або товарній формі на умовах повернення і сплати відсотка за користування. Існують три форми кредиту – банківський, державний, комерційний. Банківський кредит надається банками у грошовій формі підприємствам і організаціям, населенню (переважно індивідуальним підприємцям), державі. Особливою формою є державний кредит, коли позичальником виступає держава чи місцеві органи влади, а кредит полягає у випуску державних цінних паперів (облігацій) і використовується для покриття частки державних видатків. Комерційний кредит надається одним підприємством іншому у вигляді

продажу товарів з відстрочкою платежу; він обслуговує лише обіг товарів і оформлюється векселем.

Лізинг – довгострокова оренда машин, обладнання, транспортних засобів, споруд виробничого призначення, яка фіксується у відповідному договорі між орендодавцем (лессором) і орендарем (лізером); вартість лізингу формується за рахунок регулярних платежів, що охоплюють амортизаційні відрахування і проценти за кредит.

Ліквідаційна вартість основних засобів – вартість матеріальних цінностей, які ліквідовуються, за вирахуванням витрат, пов'язаних з їх ліквідацією.

Ліквідність активів – здатність активів фірми до використання їх як безпосередніх засобів платежу або до швидкого їх перетворення в грошову форму без втрати поточної (реальної) вартості.

Ліцензія – дозвіл, який надається державними органами юридичним і фізичним особам на здійснення певних видів суспільно корисної діяльності, у тому числі зовнішньоекономічної, використання нематеріальних ресурсів протягом певного терміну за обумовлену винагороду.

Мале підприємство – підприємство (організація, фірма) будь-якої галузі народного господарства з невеликою чисельністю штатних працівників; є важливим елементом ринкової структури, найбільш гнучка і динамічна форма розвитку підприємницької діяльності.

Маркетинг – система організації діяльності сучасного підприємства, фірми, в процесі товарного відтворення, в якій в основі прийняття господарських рішень покладені вимоги ринку, реальні запити, потреби покупців у товарах і послугах та виробничо-збутові можливості даного підприємства, фірми.

Матеріаломісткість продукції – показник, що відображає кількість спожитих матеріальних ресурсів у натуральному або грошовому виразі на одиницю продукції; поділяється на абсолютну, питому, загальну.

Метод Дельфі – анкетне опитування спеціалістів в певній галузі знань, на основі якого формується діапазон думок експертів, що відображає їх колективну думку щодо вибраної проблеми. Мікроекономіка – галузь економічної науки, що вивчає певні економічні пропорції в межах окремої ланки виробництва чи окремого підприємства, господарства.

Мінімальний рівень заробітної плати – встановлена державою мінімальна величина оплати праці, розрахована на основі прожиткового мінімуму, рівня оподаткування доходів працівників, міжгалузевих співвідношень в оплаті праці, умов і розмірів оплати праці в бюджетних установах тощо.

Місія підприємства – комплексна мета, для якої підприємство створене і функціонує на ринку; включає як зовнішні (пов'язані з конкуренцією), так і внутрішні (підвищення продуктивності) орієнтири діяльності.

Моральне зношування основних засобів – це передчасне (до закінчення строку фізичної служби) обезцінення основних засобів,

викликане або здешевленням відтворення основних засобів (моральне зношування першого роду), або використанням більш продуктивних засобів праці (моральне зношування другого роду).

Надзвичайний прибуток (збиток) підприємства – виникає внаслідок надзвичайної події (стихійного лиха, пожежі, техногенної аварії тощо) або події, яка періодично не повторюватиметься в кожному наступному періоді.

Науково-технічна революція (НТР) – стрибок у розвитку продуктивних сил суспільства, їх перехід у якісно новий стан на основі докорінних змін в системі наукових знань.

Науково-технічний прогрес (НТП) – неперервний процес одержання і нагромадження наукових знань, їх матеріалізація в елементи техніки, впровадження останньої у виробництво і всі сфери життя.

Незавершене виробництво – продукція, яка перебуває в різних проміжних стадіях виробничого циклу; належать предмети праці, які знаходяться в процесі виробництва, очікують оброблення або перебувають на контролі, в процесі транспортування, а також напівфабрикати у цехових складах.

Нематеріальні активи – цінності, що не є фізичними об'єктами, але мають вартість, оцінку (патенти, ліцензії, ноу-хау, товарні знаки); права власності і захист доступу до нематеріальних ресурсів підприємства та їх використання в господарській діяльності з метою одержання прибутку.

Нематеріальні ресурси підприємства – це складова частина потенціалу підприємства, яка забезпечує економічну користь протягом тривалого періоду і має ту особливість, що в них відсутня матеріальна основа здобування доходів та не визначені майбутні розміри цих доходів.

Неплатоспроможність – неспроможність підприємства (фірми) своєчасно платити за своїми фінансовими зобов'язаннями.

Непрямі витрати – витрати, що пов'язані з виготовленням різних виробів і не можуть прямо відноситись на тон чи інший вид продукції; до них належить заробітна плата управлінського та обслуговуючого персоналу, витрати на утримання та експлуатацію основних засобів тощо.

Номенклатура виробів – перелік назв окремих видів продукції.

Номінальна заробітна плата – сума грошей, яку отримує працівник за виконану роботу.

Норма амортизації – встановлений у законодавчому порядку річний відсоток заміщення вартості зношеної частини основних засобів; встановлюється до балансової (первісної) вартості основних засобів.

Норма виробітку – визначає кількість продукції в натуральному виразі або інших показників роботи, яку повинен виробити (виконати) працівник за певний відрізок часу при певних організаційно-технічних умовах.

Норма витрат матеріалів – це граничнодопустима кількість сировини, матеріалів, палива, енергії, яка може бути використана для виробництва одиниці продукції визначеної якості.

Норма обслуговування – це встановлена кількість одиниць обладнання (робочих місць, квадратних метрів площі), яка обслуговується одним робітником або бригадою протягом зміни.

Норма прибутку – відношення прибутку, одержаного за певний період часу (рік), до вкладеного капіталу.

Норма чисельності – це необхідна для виконання певної роботи чисельність персоналу.

Нормативний термін служби основних засобів – встановлений період, протягом якого засоби праці повинні перенести свою вартість на готовий продукт.

Ноу-хау – сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок і виробничого досвіду, які необхідні для організації того чи іншого виробництва, але не запатентованих.

Облігація – кредитний цінний папір, який випускається державою або підприємством як боргове зобов'язання; має строк погашення і фіксовані виплати за відсотками.

Оборотні кошти підприємства – сукупність грошових коштів підприємства, вкладених в оборотні засоби і засоби обігу.

Оборотні засоби – це частина виробничих засобів підприємства, які повністю споживаються в кожному технологічному циклі виготовлення продукції і повністю перекосять свою вартість на вартість цієї продукції.

Оборотність оборотних коштів – рух оборотних коштів, у якому грошові кошти авансуються на утворення виробничих запасів, незавершене виробництво, створення запасів готової продукції, для розрахунків з партнерами і заново повертаються на підприємство в початковій грошовій формі.

Операційний прибуток – це балансовий прибуток, скоригований на різницю інших операційних доходів та операційних витрат; до інших операційних доходів належать доходи від оренди майна, реалізації оборотних активів, операційних курсових різниць, відшкодування раніше списаних активів тощо.

Операційні витрати – це витрати операційної діяльності підприємства, тобто його основної діяльності, пов'язаної з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), яка забезпечує основну частку його доходу.

Оплата праці – це грошовий вираз вартості і ціни робочої сили, який виплачується працівникові за виконану роботу або надані послуги і спрямований на мотивацію досягнення бажаного рівня продуктивності праці.

Організаційна структура управління – це форма системи управління, яка визначає склад, взаємодію та підпорядкованість її елементів (виробничих і управлінських підрозділів); у практиці господарювання застосовують кілька типових структур управління: лінійну, функціональну, лінійно-штабну, дивізійну, матричну.

Оренда – передача майна в строкове володіння і користування за відповідну орендну плату з його відшкодуванням і поверненням.

Орендар – особа (юридична або фізична), яка бере в оренду майно для користування ним.

Орендна плата – регулярні платежі орендодавачу за здане в оренду майно, яке використовується протягом терміну оренди.

Орендне підприємство – вид підприємства, яке створюється після укладання договору оренди між державним органом і організацією орендарів.

Основна заробітна плата – частина загального заробітку працівника, розмір якої залежить від результатів його роботи і визначається тарифними ставками, посадовими окладами, відрядними розцінками, а також доплатами в розмірах, установлених чинним законодавством.

Основні робітники – безпосередньо беруть участь у процесі виготовлення продукції.

Основні засоби – засоби праці виробничого і невиробничого призначення (будівлі, споруди, машини, передавальні пристрої, інвентар та ін.), які беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і переносять свою вартість на вартість готової продукції частинами шляхом амортизаційних відрахувань.

Пасив – частина балансу підприємства, в якій відображаються джерела формування і нагромадження капіталу.

Патент – виданий державним органом (патентним відомством) охоронний документ, який підтверджує право власника на відповідний об'єкт промислової власності.

Пашуальна виплата – фактична ціна ліцензії, одноразова винагорода за право користуватись об'єктом ліцензійної угоди.

Первісна вартість основних засобів – це фактична вартість основних засобів на момент їх придбання і взяття на баланс.

Персонал підприємства – це сукупність постійних працівників, які отримали необхідну професійну підготовку та (або) мають практичний досвід і навички роботи.

Підприємець – особа, яка здійснює підприємницьку діяльність.

Підприємство – організаційно відокремлена і економічно самостійна ланка виробничої сфери народного господарства, що спеціалізується на виготовленні продукції, виконанні робіт і наданні послуг.

Підприємництво – самостійна ініціатива, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, наданню послуг і заняттю торговельною діяльністю, з метою отримання прибутку.

Планування – процес установлення цілей підприємства і вибору оптимального шляху їх досягнення.

Плата за землю – вид податку, величина якого визначається на основі кадастрової оцінки землі, залежить від розміщення та якості земельної ділянки; стягується із суб'єктів господарювання у вигляді земельною податку або орендної плати.

Платоспроможність – здатність підприємства виконувати свої коротко- та довгострокові боргові зобов'язання за рахунок власних коштів.

Повна собівартість – всі затрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції, виражені в грошовій формі.

Погодинна оплата праці – форма заробітної плати, при якій заробіток працівника визначається залежно від відпрацьованого ним часу і рівня кваліфікації.

Податки – обов'язкові нормовані платежі до державних або місцевих бюджетів, що їх вносять фізичні та юридичні особи.

Податок на додану вартість – є частиною новоствореної вартості, яка сплачується до Державного бюджету на кожному етапі виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг.

Показник поточної ліквідності – основний показник ліквідності активів підприємства, який характеризує відношення всіх поточних активів до всіх поточних зобов'язань.

Попит – представлена на ринку потреба в життєвих засобах, що визначається кількістю тих чи інших товарів і послуг, які споживачі можуть придбати за цінами, що склалися на ринку.

Постачальник – підприємство (фірма), організація, установа або індивідуальний виробник, що відпускає свою продукцію покупцям.

Постійні витрати – витрати підприємства, які безпосередньо не залежать від обсягу виробництва продукції в певних межах; належать видатки на управління, страхування, охорону підприємства, утримання і експлуатацію будівель і споруд тощо.

Прискорена амортизація – метод визначення амортизації основних засобів за нормами, які перевищують офіційно затверджені норми амортизаційних відрахувань.

Прогнозування – це процес передбачення майбутнього стану підприємства, його зовнішнього і внутрішнього середовища, а⁴ також можливих термінів і способів досягнення очікуваних кількісних і якісних результатів; прогнозування базується на наукових методах і на інтуїції.

Продуктивність праці – це показник, що характеризує її ефективність і показує здатність працівників випускати певну кількість продукції за одиницю часу.

Промисловий зразок – нове художньо-конструктивне вирішення виробу, в якому досягається єдність технічних та естетичних властивостей.

Професія – характеризує вид трудової діяльності працівника і вимагає спеціальних знань та практичних навичок роботи.

Прямі витрати – витрати, які відносяться безпосередньо на виробництво окремих (конкретних) видів продукції, тобто прямим способом включаються в собівартість виробів.

Реальні інвестиції – вкладення капіталу в різні сфери діяльності, галузі народного господарства з метою відтворення реальних матеріальних (будинки, споруди, обладнання, передавальні пристрої) і нематеріальних

(технічна, технологічна, науково- практична документація, патенти, ліцензії тощо) активів підприємства.

Резервний фонд – джерело зарезервованих коштів як частини прибутку для покриття можливих збитків підприємства (фірми) в процесі фінансово-господарської діяльності.

Реінвестиції – повторні додаткові вкладення коштів, одержаних як дохід від інвестиційних операцій і основною метою яких є одержання підприємницького прибутку, дивіденду або відсотка; розрізняють фінансові реінвестиції (придбання цінних паперів) і реальні (вкладення в основний і оборотний капітал фірми) реінвестиції.

Реновація – економічний процес оновлення елементів основних виробничих засобів, що відбуваються внаслідок фізичного (матеріального) спрацьовування та техніко-економічного старіння; здійснюється заміною ліквідованих елементів основних засобів новими, технічно досконалішими; витрати на реновацію відшкодовуються за рахунок амортизаційних відрахувань.

Рентабельність – узагальнюючий показник економічної ефективності виробництва, що характеризує співвідношення між результатами виробничо- господарської діяльності і затратами на виробництво продукції, тобто показує доходність, прибутковість.

Рентабельність виробництва – показник, що характеризує ефективність використання виробничих засобів і визначається як відношення балансового прибутку до середньорічної вартості основних виробничих засобів і нормованих оборотних коштів.

Рентабельність капіталу (майна) – показник, що характеризує ефективність використання капіталу (майна) і обчислюється як відношення балансового прибутку до вартості капіталу (майна) підприємства.

Рентабельність продукції – показник ефективності виробництва. Його визначають зіставленням прибутку з витратами і ресурсами на виробництво продукції.

Реструктуризація підприємства – комплекс організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, що сприятиме його фінансовому оздоровленню, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволення вимог кредиторів.

Ринок – цілісна система економічних відносин і зв'язків між покупцями і продавцями, що будуються на основі ринкових цін.

Роялті – вид розрахунку за надану ліцензію, який виступає у формі періодичних відрахувань протягом терміну дії ліцензійної угоди; встановлюються у вигляді фінансових ставок до обсягу чистого продажу, до собівартості виробництва, в розрахунку на одиницю ліцензійної продукції.

Санация – система організаційно-правових, фінансово-економічних заходів, що спрямовані на запобігання банкрутству підприємства в разі його неплатоспроможності.

Сертифікат – це документ, що засвідчує високий рівень якості продукції та її відповідність вимогам міжнародних стандартів.

Сертифікація продукції – важливий елемент системи управління якістю продукції, який передбачає оцінку відповідності продукції певним вимогам з обов'язковим документальним оформленням – видачею сертифіката.

Службовець – працівник, який виконує на підприємстві функції підготовки і оформлення документації, господарське обслуговування, облік і контроль та ін.

Собівартість продукції – сукупність витрат, виражених у грошовій формі, що йдуть на виробництво і збут продукції.

Соціальна ефективність діяльності підприємства – результативність роботи підприємства, яка виражається у вирішенні ряду соціальних проблем суспільства; може розглядатися на рівні окремо взятого підприємства, на муніципальному або загальнодержавному рівнях.

Спеціаліст – працівник, який займається інженерно-технічними, економічними та іншими роботами; рівень їх кваліфікації повинен бути досить високим.

Спеціальність – виділяється в межах певної професії і характеризує відносно вузький видробіт.

Спільне підприємство – форма співробітництва партнерів, які об'єднують капітал для здійснення спільної виробничої діяльності, управління і розподілу прибутку пропорційно вкладеному капіталу; створюється на основі договору кількох юридичних осіб різних держав.

Споживна вартість – це здатність товару задовольняти певні потреби споживачів; корисність товару.

Стандарт – основний нормативно-технічний документ, в якому показники якості продукції встановлюються, виходячи із новітніх досягнень науки, техніки і попиту споживачів.

Стандартизація – комплекс норм, правил і вимог до якості продукції.

Статут підприємства – це зібрання обов'язкових правил, що регулюють його взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання, а також індивідуальну діяльність.

Статутний фонд – сукупність матеріальних ресурсів та коштів, що надаються засновником у постійне розпорядження підприємства чи організації; первісний розмір статутного фонду фіксується в статуті підприємства і використовується як основне джерело власних коштів для формування основних і оборотних засобів.

Товариство з обмеженою відповідальністю – організація, створювана на основі угоди між юридичними особами та (або) громадянами шляхом об'єднання їхніх внесків задля досягнення загальних цілей; таке товариство, статутний фонд якого формується лише за рахунок коштів пайовиків, несе відповідальність у межах власного майна, а його учасники – в межах їхніх внесків.

Товариство з повною відповідальністю – вид господарської організації, статутний фонд якої розділений на частини, розмір яких

визначається установчими документами; учасники такого товариства відповідають за його борги своїми внесками у статутний фонд, а за нестачі цих сум – додатково майном, що їм належить, в однаковому для всіх учасників розмірі, кратному внеску кожного з них.

Товарна біржа – організаційне утворення, яке спеціалізується на гуртовій торгівлі насамперед масовими товарами, що мають чіткі та стійкі якісні параметри; гуртова купівля-продаж здійснюється без попереднього огляду (лише за зразками і стандартами) і за заздалегідь встановленими розмірами мінімальних партій продукції; ринкові ціни формуються залежно від фактичного співвідношення попиту і пропозиції.

Товарна продукція – продукція підприємства, яка виготовлена за певний період і призначена для реалізації на сторону.

Трудові ресурси – частина населення країни, яка здатна до трудової діяльності; до їх складу включається населення в працездатному віці.

Трудомісткість продукції – показник, обернений до показника виробітку; характеризується величиною затрат праці (часу) на виготовлення одиниці продукції.

Умовно чиста продукція – показник виробничої програми підприємства, який визначається сумуванням обсягу чистої продукції (новоствореної вартості) та амортизаційних відрахувань.

Фізичне зношування – це втрата основними фондами своїх споживчих властивостей, внаслідок чого вони перестають задовольняти вимогам, які до них ставляться.

Фінансова діяльність підприємства – виникнення грошових відносин, пов'язаних з неперервним кругообігом коштів у формах витрачання ресурсів, одержання доходів, їх використання, а також із приводу відносин з постачальниками, покупцями продукції, працівниками підприємства, державними органами та ін.

Фінансовий план – план формування та розподілу фінансових ресурсів підприємства.

Фінансові інвестиції – вкладення коштів у різноманітні фінансові інструменти (активи); використання капіталу для придбання облігацій, акцій, інших цінних паперів, що випускаються державою або підприємствами.

Фондовіддача – показник ефективності використання основних засобів, який визначається відношенням обсягу виготовленої продукції до середньорічної вартості основних засобів підприємства.

Фондомісткість – показник, обернений до показника фондовіддачі; показує, яка величина середньорічної вартості основних засобів підприємства припадає на одну гривню виготовленої продукції.

Фондоозброєність праці – показник, що характеризує рівень технічної оснащеності праці, величину основних виробничих засобів, які використовує один працівник; визначається відношенням середньорічної вартості основних фондів до середньорічної чисельності працівників.

Форми об'єднання підприємств – добровільні утворення, які виникають внаслідок об'єднання інноваційної, виробничої, маркетингової, постачальницько-збутової, фінансової та соціальної діяльності підприємств; найбільш поширеними є асоціації (союзи, спілки), корпорації, концерни, консорціуми, трести, холдинги, фінансові групи.

Холдинг (англ. – володіння, тримання) – різновид акціонерної компанії, характерною ознакою якої є володіння контрольним пакетом акцій інших фірм з метою контролю і управління їхньою діяльністю, виробничо-господарською діяльністю безпосередньо не займається.

Ціна – це грошовий вираз вартості товару; кількість грошей, що сплачується або одержується за одиницю товару або послуги; одночасно ціна відображає його споживчі властивості, купівельну спроможність грошової одиниці, силу конкуренції та ін.

Цінова зона – вузький діапазон коливання цін навколо середньої ціни.

Ціноутворення – процес обґрунтування, затвердження та перегляду цін і тарифів, визначення їх рівня, співвідношення та структури.

Чиста продукція – різниця між сумою товарної продукції та матеріальними затратами на її виробництво і сумою амортизаційних відрахувань.

Чиста теперішня вартість – показник оцінки економічної ефективності виробничих інвестицій, який визначається співставленням величини самих інвестицій та суми очікуваних дисконтованих грошових потоків протягом періоду реалізації інвестиційного проекту.

Чистий прибуток – це прибуток, що поступає в розпорядження підприємства після сплати податку на прибуток та інших обов'язкових платежів; використовується для формування засобів нагромадження і споживання підприємства.

Чистий приведенний дохід – один з важливих показників оцінки ефективності реальних інвестицій; визначається як різниця між приведеним до теперішньої вартості грошовим потоком та сумою інвестованих коштів.

Юридична особа – суб'єкт цивільного права, що відповідає певним вимогам чинного законодавства; до ознак юридичної особи належать: незалежність функціонування від окремих фізичних осіб, що входять до її складу; наявність власного майна, відокремленого від майна її учасників; право придбавати, користуватись і розпоряджатись власністю; здійснювати від свого імені інші дозволені законодавством дії; право від свого імені вирішувати спірні питання щодо діяльності та конфліктні ситуації у суді та арбітражі; самостійна майнова відповідальність; наявність розрахункового та інших рахунків у банках, самостійного балансу, печатки зі своїм найменуванням, товарного знака тощо.

Якість продукції – сукупність корисних споживчих властивостей продукту, що визначають його здатність задовольняти потреби людини та суспільства.